

ZİYALİ ÖLÜRSƏ...

... Ziyalisız həyat günəşsiz ömrə bənzəyir. Yeni hansı cəmiyyətdə ziyalı yoxdursa, yaxud da azdırsa, o cəmiyyəti birmənalı olaraq zülmət, qaranlıq, cəhəlet və nadanlıq ağzına alacaq. Və o cəmiyyətdə istedadlı adamların, millətini və xalqını sevənlərin yeri səhv düşəcək. Yeni layiq olanlar, qalacaq həyatın dibində, layiq olmayanlar oturacaq vəzifə kreslolarında. Bax, onda da millətin qara günü, ağır günü başlayacaq...

... O yerdə ki, ziyalı var, o yerdəki müdrik və kamil şəxsiyyətlər olur və həmin məmləkətdə and olsun ki, həmişə günəş doğur. Və o günəşin də paxıllığını çəkən, qarşısını qara buludlar kimi alan qara qüvvələr var. O qara qüvvələr yarsa kimi qaranlıqdan xoşu gəldiklərinə görə, bu qaranlıq aləmdə və dünyada özlərini çox rahat hiss eləyirlər və kefləri istədikləri kimi yaşayırlar. Çünki qaranlıq dünyanın cahil, nandan, savadsız adamlarını idarə eləmək, istiqamətləndirmək daha asandır.

Böyük ictimai-siyasi xadim, böyük ziyalı, böyük alim və böyük insan olan Şirməmməd Hüseynovun 40 məclisində axund çox gözəl bir kəlam işlədi: "Şirməmməd Hüseynov kimi ziyalılar dünyasını dəyişəndə onları ağılamaq lazım deyil. Şirməmməd müəllim kimi işıqlı, nurlu ziyalını itirən cəmiyyəti ağlamaq lazımdır". Sözün düzü, bu fəlsəfi fikir məni çox düşündürdü və bu mövzuda yazı qələmə almağa ruhlandırdı. Və düşünürəm ki, bu gün Azərbaycanda Şirməmməd Hüseynov kimi ziyalılar çox azdır və onlar barmaqla sayıla bilər. Barmaqla sayılan bu ziyalılar da dünyasını dəyişəndə onların yeri boş qalır. Və yeri boşalan məkan çox təhlükəli olur...

... Ziyalı məkanından və zamanından asılı olmayaraq, həmişə haqqın, ədalətin yanında olmalıdır. Və bizim məmləkətdə də haqqın, ədalətin yanında olan çox böyük ziyalılar olub: Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, akademik Ziya Bünyadov!

O, kimin hakimiyyətdə olmağından asılı olmayaraq, həmişə düz söz deyib. Və düz söz dediyinə görə də şəhid oldu. Mən bu cür ziyalılara haqq, ədalət yolunda şəhid olmaq deyirəm. Çünki onların düz sözü çoxlarına sərf eləməyib və müxtəlif yollarla bu böyük ziyalıları susdurmaq istəyiblər. Onları öldürə bilirlər, güllələyə bilirlər, amma onları yalan danışmağa, vətənə xəyanət etməyə heç kəs məcbur edə bilməz. Böyük Bəxtiyar Vahabzadə də beləydi... böyük İsmayıl Şıxlı da beləydi... böyük Ziya Bünyadov da beləydi... böyük Şamil Qurbanov da beləydi... böyük Məmməd Araz da beləydi... böyük Xudu Məmmədov da beləydi... böyük Aydın Məmmədov da beləydi... Onlar həmişə millətin içində barış, sülh yaratmağa can atırdılar... Onlar həmişə iqtidarla müxalifət arasında körpü yaratmağa çalışırdılar... Onlar həmişə Azərbaycanın hər qarış torpağını canlarından, övladlarından, doğmalarından üstün tuturdu... Onlar həmişə Azərbaycanın hər qarış torpağını canlarından, övladlarından, doğmalarından üstün tuturdu...

Böyük Şirməmməd Hüseynov Allahdan başqa heç kəsdən qorxub eləməzdi. Və adını çəkdiyim bu böyük ziyalılar da Allahdan başqa heç kimdən çəkinməzdi. Onlar bir Allahdan qorxurdular, bir də vicdanlarının səsinə. Və ömrü boyu da nə Allaha xəyanət etdilər, nə də vicdanlarına! Düşündüklərini dilə gətirdilər və dediklərindən çəkinmədilər. Çünki dedikləri bu yazıq və məzlum milləti ağ günə çıxarmaq idi. Onlar hər şeyi dedi və Allahın dərgahına qovuşdular.

Bu gün cəmiyyətimizdə bax, belə böyük ziyalılar çatışmır. O qədər məddahlar, o qədər yaltaqlar var ki, göydə uçan quşalara da imkan vermirlər. Sanki ölkədə böyük bir yaltaqlıq yarış keçirilir. Və bu yaltaqlıq yarışında da kimlərsə birinci yerə çıxmağa can atırlar. Düzdür, onlar mükafatlarını da alırlar. Amma bir də görürsən ki, həmin yaltaqların əsl siması açıldı, iç üzü çölə çıxdı və qalxdıqları yerdən

kəllə-mayallaq yerə dəyirlər. Vallah, tay qədimdən padşahların, sultanların, kralların da "peşəkar" yaltaqlardan xoşları gəlməyib. Biliblər ki, bu gün onu tərifləyənlər sabah başqa bir padşaha, krala tərif deyəcək, əl çalacaq. Ona görə də çox vaxt belə yaltaqları və məddahları ağıllı padşahlar vaxtında saraydan uzaqlaşdırıblar.

Onların yerinə müdrik, ağıllı şairləri, yazıçıları, filosofları gətiriblər. Görüblər ki, balam, bu işıqlı ziyalılar gələndən sonra ölkə qaranlıqdan, zülmətdən işığa çıxdı. Və bu işıq Allah-Təalanın göndərdiyi və sevdiyi ziyalıların ağı hesabına yarandı. Və o ağıllı, o müdrik, o ziyalı insanlar heç vaxt padşahdan xəzinə, var, dövlət istəməyib. Və padşah da görüb ki, bu ziyalıların ondan istədiyi millətə və xalqına qayğısı, arxası və köməyidir.

Millətin ən ağır günündə onu nə ən müasir silah, nə güclü qoşun, nə də vətəndəşlər xilas edib. Dövlətin parçalandığı, pərən-pərən olduğu dövrdə o ölkəni, o məmləkəti böyük ziyalılar, aydınlar xilas edib və onların çiyində bu vətən, bu torpaq yaşayıb və dövlət ayağa durmağı bacarıb.

Məmləkətimizin hər bir müdrik insanını, hər bir böyük ziyalısını qorumaq lazımdır. Amma biz onları qoruya bildikmi? Hörmətli oxucu, bu sualı sizə ünvanlayıram. Cavabını da sizdən istəyirəm. Mənim cavabım isə birmənalıdır: böyük ziyalılar, böyük aydınlar heç vaxt qoruya bilmədik! Biri avtomobil qəzasına düşdü, birinin ağzından güllə atdılar, birinin ürəyi partladı, biri də dərddən dünyasını dəyişdi...

Ziyalı olmaq üçün nazir olmaq, akademik olmaq lazım deyil. Və heç bir nazir, heç bir akademik də o demək deyil ki, ziyalıdır. Böyük ziyalı odur ki, vətənin ayağına dəyən daş onun ürəyinə dəyir... Böyük ziyalı odur ki, ailəsindən, özündən öncə vətəni, dövləti düşünür... Böyük

ziyalı odur ki, hər an, hər dəqiqə o Vətən, o torpaq üçün özünü şəhid edir... Və bizim böyük ziyalılar da bu Vətən, bu dövlət üçün özlərini şəhid edirlər.

Axı dedim, ziyalılar yaman azalır ölkəmizdə. Və ziyalı azaldıqca sanki cəmiyyətdə günəşin işığı da zəifləyir... Ziyalı azaldıqca ölkədə böyük-kiçiklik, ağsaqqallıq da unudulur. Amma nə yaxşı ki, qurban olduğum Allah-Təala onları öz dərgahına aparır və Allahın dərgahında o böyük ziyalıların ruhu daha sakit, daha rahat olur. Çünki onlar bu dünyada haqqı, ədaləti tapa bilməsələr də, Allahın dərgahında ədaləti tapa bilirlər...

Allah zaman və məkan xaricindədir. O, maddi deyildir. Bu barədə "Qurani-Kərim"də belə buyrulub. Allah ölmürsə, söz də ölə bilməz. Çünki sözü də yarıdan və onu kəlam tutumunda bizə göndərən Ulu Yaradandır. Bu günlər bir daha mən Allahın böyüklüyünün şahidi oldum. Böyük şair Oqtay Rza dünyasını dəyişəndə hiss elədim. Oqtay Rza gün işığı kimi təmiz, uşaq ürəyi kimi yumuşaq bir ürək sahibi idi. Çöhrəsində heç kimə bənzəməyən bir nur vardı. Onun yas məclisində ziyalılardan biri dedi ki, Oqtay Rzanın pedaqoji universitetdə çalışdığı dövrdə, Sovet dövründə və müstəqillik məqamında üç böyük ziyalı rüşvət almayıb: İsmayıl Şıxlı, Əbdül Əlizadə və Oqtay Rza! Həmişə onların tələbələr qarşısında alnıaçıq, üzuağ olub. Allah hər üç böyük ziyalıya rəhmət eləsin və öz dərgahında saxlasın!

Nəvəmlə bağlı bir yazı qələmə almışdım və o yazıda da Oqtay Rzanın bədhəzətən dediyi bir bənd şəirdən istifadə eləmişdim. Və qələmə aldığım məqalədə "Böyük şair" adlandırmağım onu çox sevindirmişdi. Görüşəndə mənə təşəkkürünü bildirdi və hətta avtobusda yol pulunu verməyə qoymadı, pulu özü verdi. Dedi ki, mirzə, sən o sözüne bə-

ziləri qısqançlıqla yanaşıb. Gözəl şair bunu düz tutmuşdu. Bəzən elə paxıl adamlar var ki, kimin bərsində bir xoş söz deyəndə o dəqiqə xainlikdən ürəyi partlayır. Oqtay Rza kimi pak, təmiz, namuslu və vicdanlı adamın paxıllığını çəkmək vallah, mən bilmirəm nə deməkdir. Oqtay Rza elə böyük ziyalı idi ki, qarışqanı da ayaqlamazdı, hamıya da yaxşılıq eləyərdi. O balaca boy, güləüz ziyalının dünya boyda ürəyi vardı. Paxıllıq, xəbislik nə olduğunu bilməzdi...

... Və bir də Allahın böyüklüyünü Oqtay Rzanın Heydər məscidində verilən yas məclisində gördüm... Və bir də Allahdan sonra sözün möhtəşəmliyini, günəş kimi parlaqlığını o məclisdə hiss elədim... Və bir də hiss elədim ki, böyük şairlər, gözəl ziyalılar, qüdrətli sözlər heç vaxt ölmür... Çünki onun yerlilərindən biri olan İlham İsmayılov adlı bir iş adamı bu məclisi düzənləmişdi. Heç bir təmənnə, heç bir minnət qoymadan. Şükürlər olsun ki, sözə, şairə, poeziyaya belə qiymət verən və Allaha yaxın olan insanlar da var.

Axı bizim iş adamları çox vaxt başqa şeylərə, məsələn, heç kimin tanımadığı, səsi və istedadı olmayan müğənnilərə məşinlər bağışlayır, evlər alır. Sən demə, bax, bu cür sözə, sənətə, şairə və ən nəhayət, Azərbaycan poeziyasına və Oqtay Rzaya böyük qiymət verən İlham İsmayılov kimi ziyalılar da varmış. Allah belə ürək sahiblərini qorusun, hifz eləsin!

Və bir də böyük ziyalılar, böyük insanlar heç vaxt ölmürlər. Onlar zamanından və məkanından asılı olmayaraq, həmişə yaşayırlar. Çünki onlar bəzi nazirlər, icra başçıları kimi var-dövlət yığmayıblar. Onlar bu dünyada ömürlərini şam kimi millətin və xalqın yolunda əridiblər. Və daha çox o böyük ziyalılar günəşə bənzəyirlər. Günəş də heç vaxt sönmür və sönməyəcək...